

Obrtnija.

Obrtnijska razmišljanja.

I.

Ako premotimo popolnoma nepristransko splošni gospodarski položaj v naši državi, moramo z žalostjo priznati, da je postala Avstrija nekak otok. Povesod drugod vidimo čudoviti napredek, kakoršnega ne pozna zgodovina kupčije in obrtnije, silen razvoj močij in rastoče blagostanje, pri nas je pa zavlada uprav okupna stagnacija.

Z gotovih strani, ki vedno in namenoma o naših gospodarskih razmerah ugodno poročajo se premnogokrat čuje: glejte kurze na borzi, kurze industrijalnih papirjev, kakor da bi bil kurz delnic praške železarske družbe ali montanske družbe ali cena delnic ducljeovskega premogokopa simptomatične za položaj celokupne obrtnosti in zlasti za položaj industrije. To sklicevanje na kurze nekih industrijalnih papirjev v dokaz, da so razmere ugodne, je naravnost slepilo in zasluži vso obsodbo, zlasti ker se ž njim vara javno mnenje in otežkoči vsako resno zboljšanje sedanjih razmer.

Kurzi ne kažejo družega ničesar, kakor da se v Avstriji premogokopom in producentom surovega železa in raznih polfabrikatov dobro godi, da sladkorni baroni in petrolejski kavalirji v izobilju tiče, ne kaže pa prav nič, kako se godi preogromni večini vseh drugih industrijalnih vrst in najmanj kako se godi posameznim industrijalnim in obrtniškimi podjetjem, namreč tistim, ki niso delniška društva nego last zasebnikov.

Ravno tem, torej velikanski večini industrijalnih in sploh obrtnijskih existenc, pa se godi dandanes sila slabo. Od kod naj pa tudi pride impuls napredku? V državi sami je malo kapitala in še ta gineva, konsum je istotako majhen. Celo v ugodnih razmerah bi tak konsum zagotovil industrijalcem in obrtnikom le majhno rentabiliteto, tako da pač ne more zvesti domačega in inozemskega kapitala iz hranilnic, a dandanes celo o rentabiliteti ni več možno govoriti, ker so ravno razmere jako neugodne.

Obrtništvo duše pred vsem strašanski davki. Svoječasni finančni minister Steinbach je izjavil, da ga pri davčni reformi, katera je zdaj nekaj let v veljavi, samo za pravičnejšo razdelitev javnih bremen, nikakor pa ne za zvišanje teh bremen. A kaj se je izkazalo? Da finančni minister dr. Steinbach ni govoril resnice, da so se bremena vsled davne reforme prav občutno zvišala vsaj za produktivne sloje prebivalstva.

Obrtništvo strašno trpi vsled nečloveško visokih železničnih tarifov, kateri tarifi so mnogo krivi, da zadržajo konsum in dalje tudi vsled eksportnih tarifov, ki so brez vsacega sistema, da brez vsacega prevdarka določeni in katerih visokost ni v nobenem razmerju z

eksportnimi tarifi v tistih državah, katere delajo naši domači obrtnosti konkurenco.

Vrh tega so dosegla socialnopolitična bremena tako visokost, da jih ni več prenašati. Ničvredni sistem, na katerem slone zavarovalnice zoper nezgode, je povzročil pri teh zavarovalnicah velike deficite, vsled katerih so se tekom 14 let premije po štiri, pet in šestkrat zvišale in še danes ni upanja, da bi bilo temu zviševanju premij konec.

Vsemu temu pa se je letos še pridružilo uprav nezaslišano podraženje premoga, s katerim se je ljudstvo naravnost oropalo za mnogo milijonov, v industriji pa tudi v tistem krogu malo obrti, ki dela s premogom, pa je nastala prava katastrofa.

Kmetijstvo.

Vrtov ni.

Kdor iz drugih dežel ali pa tudi le iz drugih delov naše kranjske dežele na Dolenjsko pride ter kmetijske razmere na deželi dobro opazuje, kmalu zapazi, da nimajo dolenjska kmetijska gospodarstva skoraj nič kuhinjskih vrtov. Vrt imenuje se sicer pri marsikateri kmetiji kako zemljišče, toda to ni skoraj nikjer pravi kuhinjski vrt, ampak navadno imenuje se tako blizo stanovanja ležeč dober travnik, zasajen s sadnim drevjem. Mi bi imenovali tako zemljišče sadni vrt ali pa še najprimernejši sadovnjak.

To, da se po Dolenjskem pri kmetijskih gospodarstvih skoraj nič kuhinjskih vrtov ne nahaja, v katerih bi bilo kolikor toliko tudi cveticam odločenega prostora. To dela čuden utis na človeka, katero oko je na kuhinjske vrtove vajeno in to tudi na deželi pri najnavadnejših kmetijah. Pred vsem dela pomanjkanje kuhinjskih vrtov na človeka, kateri jim je na deželi vajen, ta utis, da so dotični kmetovalci, kateri jih nimajo, tako nekoliko še na nizki stopinji glede njih hrane, da namreč razun najnavadnejšega, na njivah pridelanega sočivja, torej krompirja, repe, zelja, fižola, boljšega ne poznajo in vsled tega tudi ne potrebujejo.

Pomanjkanje kuhinjskih vrtov, v katerih je pa tudi cveticam kolikor toliko prostora odločenega dela na vrtih vajenega človeka tudi ta utis, da niso dotični kmetje v obče toliko omikani, da bi zamogli lep kuhinjski vrt tudi s cveticami ozaljšani vrt sploh ceniti ali obrajtati.

Osobito velja ta izražena misel o ženstvu v brezvrtnih krajih. Drugod so ženske, navadne kmetijske ženske in posebno pa še dekleta ter mlade gospodinje na lep kuhinjski ali hišni vrt kar prav ponosne, v tem, ko kaj tacega na Dolenjskem ni, ker tamkaj tacih vrtov prav nič ni. Kako žalosten utis naredi na tujca pomanjkanje lepih ograjenih kuhinjskih vrtov posebno tam, kjer si zvedrila, kratkočasje ali pa celo zdravja iščejo, torej v letoviščih, zdraviščih, toplicah itd. to se z besedami ne

da popisati, to pa pojasnjuje dejstvo, da se taki kraji tujcem ne prikupijo, in da se tujci taci krajev izogibajo. Med tem, ko je drugod, pred vsem v Švici, na Tirolskem, na Štajerskem itd., v vsaki najrevnejši vasi pri vsaki hiši lep vrt, ga pri nas na Dolenjskem še v velikih vaseh ni dobiti. V tem oziru bi pač bilo želeto, da se kaj izdatnejšega stori v povzdigo vrtnarstva v kranjski deželi, sosebno še na Dolenjskem.

Poučni in zabavni del.

Ne o pravem času.

Maloruski spisal O. Storoženko, poslovenil M. Hostnik.

Čisto majhen pobič sem bil še, ko so me gospoda vzeli k sebi. Dokler nisem mogel še delati, živel sem prav veselo; kolikrat mi je gospa dajala kaj boljšega! Z mladim gospodičem pa sva si cel dan igrala: po kozolcih sva razdirala vrabčja gnezda, ali pa sva metala žogo; jaz bežim, gospodič pa luča žogo za menoj; včasih mi je tako posvetil, da sem kar poskočil. Ali pa konjičke sva igrala. Gospodič — Bog mu daj dobro — me je zelo ljubil.

Ko sva bila vže večja, dali so gospodiča v mesto učiti se; jaz pa naj bi se v mizarstvu uril. Učil sem se tudi za tkalca, pa tudi za statvami nisem dolgo sedel; tako so mi nagajale tiste nitke; komaj se je dotakneš, pa se utrga, zlodejeva žima. Le takrat sem se nekoliko odpočil, kadar sem konje čistil. Nihče že ni vedel, kam naj me pahnejo. Pa so konjarji začeli prositi, naj me oddado v konjski hlev.

Tako me neki dan gospod vpraša:

— Danilo, ali bi imel veselje konje čistiti?

— Kako bi ga ne imel! — pravim. — Konje vsakdo rad čisti.

— Ni res, — pravi gospod, — jaz jih uže ne čistim rad.

Morda je gospod to nalašč rekel; ali kar se tiče mene, jaz bi cele dni čistil konje. Nikogar nisem puščal čistiti, pa so bili konji taki, da bi se človek lahko pogledal vanje. Konjarji — daj jim Bog zdravje! — se pa zato nikoli niso jezili na me. Potlej so si pa še izmislili, da bi bil jaz gotovo dober kočijaž. Pa sem enkrat peljal gospo v cerkev; ona mi pravi: na levo drži! — jaz potegnem na desno, kočija se prebrne in gospa se je precej potolkla. Tak od tistega časa sem samo čistil konje, dokler se ni gospodič vrnil iz mestne šole.

Kmalu ga je bilo treba peljati v Kijev v še bolj imenitno šolo.

Pa pride gospod k meni in pravi:

— Danilo! ali se češ peljati v Kijev?

— Kaj bi se ne hotel! — pravim.

Moja teta Gorpina je hodila v Kijev. Ko začne praviti v tistih cerkvah z zlatimi strehami, o svetih

jamah pod zemljo,*) o Dnepru, ki se tako daleč razliva, da bi človek dejal, da je morje; ko začne praviti vse to teti Gorpini, pravim, tak zdi se mi, da bi celo konje pustil, pa bi jo potegnil v tisti Kijev.

Naredili so mi novo suknjo, dali nove črevlje in kapo, pa so mi rekli, naj se le pripravim. Pokazali so mi voz in dvoje konj. Čisto sem bil gotov, pa sem le mislil: dobro če najdem tisti Kijev. Saj vse svoje žive dni nisem bil daljše Savinec.

Ko sva bila z gospodičem že čisto gotova, tak toliko, da me niso pustili doma. Pride namreč k gospodu valpet Spiridon Frolovič, pa mu pravi:

— Menda vender ne pošljete Danila z gospodičem v Kijev?

— Danilo, pravi gospod, zakaj pa ne?

— Njega! — čudi se valpet. — Še prebrne vam gospodiča kje, še konje mu pokradejo; pa kaj konje! Bodete že videli: brez kape ostane, še v policiji ga bodo klestili. . . . Kaj ne veste, — pravi — kak tepec tepčasti je on.

Jaz poslušam molče.

— Danilo, ali si res tak tepec, kakor Spiridon Frolovič govori? — vpraša me gospod.

— Lahko je, — pravim — kako ne bom tepec, ko je Spiridon Frolovič vso pamet sebi vzela.

— Menda ga vender zlodej ne pobere, — pravi gospod, — naj si pogleda nekoliko svet, morda bo pametnejši.

Nu, ali nisi ti vražji sin, predrti valpet ti! Kak hudir ga je dregal, da je vse to bleknil? Ko bi molčal ta suhopeti taterman, pa bi čisto nič ne bilo. Daj Bog, da bi njemu kdo naglo smrt tako-le naprovoščil, kakor je on meni vso to nesrečo, o kateri vam mislim zdaj le pripovedovati:

Nu, le dobro poslušajte! Komaj sva se odpeljala z gospodičem za kako poldrugo uro od Savinec, pa sta konja — Bog si ga vedi, zakaj? — krenila s ceste, bi naju Bog ve kam zapeljala. Morda je gospodič spal, tega ne vem; ampak jaz stokrat prisežem, če je treba, še zamižal nisem. Sedim, sedim, pa premišljujem; kake so neki v Kijevu tiste zlate cerkve, pa tiste svete jame pod zemljo; pa kakor bi trenil: Štrbunk pa sva bila v jarku. Nu, postavila sva voziček na kolesa. Gospodič se je razjezil, „na cesto pelji!“ pravi. Gledam, gledam, nikjer ni ceste, povsod gola ravnina in jarki. Dolgo, dolgo sva se tako vozila, še enkrat sva se prebrnila, na zadnje pa sva se vender izkobacala na cesto, pa se pripeljala v velikansko vas.

Komaj sem odpregel konje, pa mi pravi gospodič:

— Pojdi na trg, kupi k čaju prest; samo pazi, da se ne zgubiš; le glej, pravi, najina krčma ima nova vrata pod strešico.

— Vidim, — pravim, pa grem.

Eh, kakšen trg je v tej vasi! Vse naše Savince vkup so manjše, ko ta trg. Vse je mrgolelo ljudij: česa

*) Znane kijevske katakombe.